

Učiteljski Tovariš

Štanoško političko glasilo UJU — Poverjeništvo Ljubljana.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtek. Naročnina letno 60 Din, za inozemstvo 80 Din. Člani pov. UJU plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. čk. rač. 11.197. Telefon 3112.

Reorganizacija kmetijskega pouka v naši državi.*

Oddelek za kmetijski pouk v ministertvu za kmetijstvo je izdelal program za temeljno reorganizacijo kmetijskega pouka v državi. Minister za kmetijstvo g. dr. Oton Fragač, znani kmetijski strokovnjak, se je strinjal s tem programom in odločil, da se ukrene vse potrebno radi izvajanja tega programa. Svoje zakonske projekte o pouku v raznih šolah bi moralo ministertvo prosvete prilagoditi temu programu. Program je sledeči:

Kmetijski pouk med našim 80% kmetiskim narodom se more najuspešneje vršiti in širiti v nadaljevalni osn. šoli (V. in VI. razred), v zimskih kmetijskih šolah in nazadnje v specialnih (enoletnih) in nižjih (dvoletnih) kmetijskih šolah. Učitelji za te šole naj se izveščajo na učiteljskih, srednjih kmetijskih šolah in na kmetijski fakulteti.

Nadaljevalna osnovna šola.

V nadaljevalnicah osnovnih šol (višjih osnovnih šolah) na deželi mora prevladovati kmetijski, v mestih trgovsko-obrtni pouk. Učni načrt za te podeželske šole je treba sestaviti sporazumno z ministertvom za kmetijstvo, a za šole v mestu, sporazumno z ministertvom za trgovino in industrijo.

Vsaka od teh šol mora imeti šolski vrt z 1—2 hektara zemljišča, s potrebnimi objekti za nazorni pouk: tople grede, vrt, sadovnjak, izbor sadnega drevja in trte, poljedelski oddelek, čebelnjak i. dr. »Kulturni načrt« in organizacijo tega vrta je treba izdelati sporazumno z ministertvom poljoprivrede, a spremembe tega programa se morejo izvršiti le v krajih s specialnimi ekonomskimi razmerami.

V prvih razredih deških nadaljevalnih osnovnih šol se morajo poučevati naslednji kmetijski predmeti: poljedelstvo, vrtnarstvo, gozdarstvo in gojitev sviloprejk; v višjih razredih: živinoreja, mlekarstvo, čebelarstvo, konzerviranje sadja in zadržništvo. Vinogradništvo, sadjarstvo in ribarstvo se poučuje le v onih krajih, kjer so podani pogoji za te kulture.

V deških nadaljevalnih osnovnih šolah mora med predmeti dominirati gospodinjstvo: delo in red v hiši, vzdrževanje čistote, kuhanje, nega deteta, ročna dela i. dr., a od kmetijskih predmetov: vrtnarstvo, živinoreja, mlekarstvo in svilarstvo.

Nadaljevalne šole morajo prirejati čim pogostejše ekskurzije, posebno na sosednje vrtove, kmetijske šole, vzorna posestva. Ob priliki letnih izpitov se bodo prirejale z nagradami razstave kmetijskih, obrtnih in ročnih proizvodov, ki so jih učenci sami doma naredili.

Zimske kmetijske šole.

Te šole se morajo prirejati izmenoma v vsaki vasi poedinih srezov, ko pride nanjo vrsta.

V prvi tečaj bodo sprejeti prostovoljno prijavljeni obiskovalci v starosti od 16 let dalje. Predavanja, v čim višji izmeri z demonstracijami in svobodno diskusijo se vršijo zvečer (po 2—3 ure) v poslopju osnovne šole, sodišča, zadrage ali drugje. Glavni predavatelji so kmetijski strokovnjaki z visoko ali vsaj srednješolsko izobrazbo, toda s sigurno in resno (najmanj triletno) prakso. Z njimi sodelujejo učitelj v dotičnem kraju za splošni pouk, zdravnik za higijeno in eventualno gozdar in veterinar, vsak za svojo stroko. Učni načrt in program za te tečaje, ki jih še nimamo, bo predpisalo ministertvo poljoprivrede v sporazumu z ministertvom prosvete. Ti tečaji trajajo dve zimi in vsako leto od novembra, ko prenehajo važnejša poljska dela, do marca, ko se začne pomladno delo, to je 3 do 4 mesece letno.

V drugi tečaj se pozovejo vsi slušatelji, ki so bili v prvem letniku, ker je to nadaljevanje prvega letnika.

Država oziroma oblastna samouprava, nosi stroške za učne moči na t. j. šoli, a vsa, oziroma občina daje lokal, slugo, kurivo in razsvetlavo. Učni pripomočki za te tečaje se prinesejo iz bližnje kmetijske šole, vrta, državnega ali privatno urejenega posestva, a po potrebi smejo prirejati tudi krajše ekskurzije v najbližji okolici.

To šolo vodi v vasi posebni krajevni odbor, ki ga sestavljajo učitelji za kmetijstvo, učitelji, duhovnik in župan ali njegov namestnik.

Nižje in specialne kmetijske šole.

Nižje kmetijske šole, ki so trajale predvojno tri leta, so sedaj spremenjene v dvoletne v nameri, da se delovne moči kmetijski hiši ne odvzemajo predolgo in da se pri

* Priobčujemo prevod članka, ki je bil priobčen v »Politiki« od 3. marca t. l., da opozorimo članstvo na načrte, ki so bolj ali manj prikrojeni za prilike na jugu in s katerimi naš program v marsikaterih važnih točkah ne soglaša — bodi iz stvarnih, bodi iz pedagoških vidikov, radi česar je potrebno, da storimo svoje korake za upoštevanje naših zahtev in razmer. — Uredništvo.

absolventih zmanjša ambicija, da postanejo »gospodje«. Da bi pa ostalo več časa za popolno obvladanje prejšnjega strokovnega gradiva so izpuščeni iz starega učnega načrta predmeti splošne izobrazbe: veronauk, zemljepis in zgodovina, računajoč, da se je od teh predmetov učilo zadosti v osnovni šoli. V obeh letnikih pa je še nadalje ostalo računstvo in srbohrvatski jezik. V strokovnem oziru so razdeljene te šole v tri tipe: poljedelske, živinorejske in vinarstvo-sadjarke šole. Takih šol je v vsej državi 12, a vsaka od teh ima svoje vzorno posestvo 30 do 60 hektarov zemlje.

Specialne kmetijske šole, v katerih traja pouk samo eno leto, se osniva v onih krajih, kjer traja osnovna šola delj nego 4 leta, ter se more preiti z novimi učenci takoj na strokovni pouk. V strokovnem oziru so te šole še bolj specializirane nego nižje. Biti morejo: vrtnarske, mlekarke, čebelarke, vinarke, gospodinjske itd. V vsej državi jih imamo 13 in vsaka šola ima svoje posestvo od 30 do 60 hektarov s potrebnimi objekti za specialni pouk. Kdor dovrši specialno kmetijsko šolo, se more vpisati v II. razred nižje kmetijske šole. Število nižjih in specialnih kmetijskih šol je treba povečati samo do števila, da dobi vsaka oblast po eno tako šolo, ker bodo ti zavodi sigurna opora in baza za oskrbovanje zimskih kmetijskih šol s sredstvi in personalom za organizacijo istih v označenem pravcu.

Vseh 25 nižjih in specialnih šol je predanih z »Uredbo o prenosu poslov na oblastne samouprave«, oblastnim odborom v nadaljnje vzdrževanje in razpolaganje, karutegne postati za te šole usodno, ker naše mlade oblastne samouprave še nimajo zadostnih finančnih sredstev, niti strokovne kompetence, a večkrat niti zadostnega razumevanja in interesa za to vrsto pouka. Te šole bi bilo treba vrniti državi in jih vzdrževati z državnim proračunom, jih najradikalnejše reorganizirati, poceniti ter narediti sposobnejše za širjenje kmetijske propagande.

Srednje kmetijske šole.

V te šole se sprejema učence s štirimi gimnazijskimi razredi brez sprejemnega izpita, ali pa s končno nižjo kmetijsko šolo in s sprejemnim izpitom. Šolanje traja štiri leta, od katerih odpadejo tri leta za teoretičen pouk v šoli, a četrto leto se uporabi za organizirano prakso izven šole — po kateri se polaga končni izpit. Take šole imamo samo tri: v Valjevu, Križevcih, Bukovu. Smoter teh šol je, da dajo kandidate za kmetijske uradnike II. kategorije: učitelje kmetijstva, sreske ekonomce, potovalne učitelje i. dr. Pouk v teh šolah bi se moral podaljšati od štirih na pet let, če se isto zgodi z učiteljski. Verouk z latinico se v teh šolah ne poučuje in tudi ni potrebno. Število teh šol je za sedaj zadostno in ga ni treba povečavati.

Kmetijske fakultete.

Dve kmetijsko-gozdarski fakulteti (Bograd in Zagreb) dajeta kmetijske inženirje, ki se jih more uporabiti kot učne moči vseh šol, ki imajo kmetijski značaj, samo bi se moralo zahtevati pri nastavljanju teh inženirjev važnejša in odgovornejša mesta, od njih vsaj dvoletna kmetijska praksa. Za to so najprimernejše: vse kmetijske šole, vzorna državna posestva, privatna veleposestva i. dr. Nedostatek pri teh je v tem, ako se jih postavi za nastavnike na šolah ali za potovalne učitelje, ko še nimajo nikake podlage iz pedagogike in metodike. Ti predmeti bi morali biti vnešeni v učni načrt teh fakultet, a za one agronome, ki so že končali šolo, bi se naj organizirali državni tečaji iz teh predmetov. Te kmetijske fakultete so nam potrebne, samo jih je treba popolnoma izgraditi.

Učiteljska.

Ker morajo učiteljska vzgajati učitelje tudi za nadaljevalne osnovne šole, kjer mora prevladovati kmetijski pouk, se morajo bodoči učitelji usposabljeni tudi za ta posel. To se pa lahko doseže na dva različna načina.

1. Da bi dijaki učiteljskih obiskovalci štiri leta to šolo in se učili poleg ostalih predmetov, samo pripravljale predmete za kmetijstvo: botaniko, zoologijo, fiziko, kemijo, geologijo in pedologijo (spoznavanje zemljišč). Zadnje leto pa naj bi dijaki prebili na posestvu in v internatu naših kmetijskih šol, kjer bi se vršila dopolne teoretična predavanja iz vseh strokovnih predmetov iz kmetijstva s pedagoškimi vajami z gojenci teh šol, a popoldne bi se vršile strokovne vaje na šolskem posestvu. V vseh 25 kmetijskih šolah bi se lahko sprejelo v tak tečaj letno 500 do 600 učiteljskih študentov. V skrajnem slučaju bi se mogel ta tečaj skrajšati na pol leta. Delovni načrt za te tečaje bi se moral izdelati sporazumno med ministertvom prosvete in ministertvom poljoprivrede.

2. Ako je to nemogoče, potem bi se morali poučevati strokovni predmeti iz kmetijstva (poljedelstvo, vrtnarstvo, gozdarstvo, živinoreja, svilarstvo, uporaba sadja in zelenjave in zadržništvo) po navedenem redu v vseh letnikih učiteljskih, in sicer po 4 ure tedensko, to je vsega 20 tedenskih ur v vseh petih letnikih. Vsako učiteljsko bi dobilo sistematično organizirano posestvo, v kolikor ga sedaj nima, preskrbljeno z vsemi potrebnimi objekti za nazorni kmetijski pouk, tako da bi se tudi učenci sami delno pritegnili h organizaciji in obdelovanju tega posestva. V tem slučaju je neobhodno potrebno, da ima vsako učiteljsko nastavljenega agronoma, ki je dovršil kmetijsko fakulteto in, ki je položil profesorski izpit iz te skupine predmetov.

Ta nastavnik bi moral predavati tudi nekatere predmete iz prirodnoznanstvene grupe, da bi izpolnil predpisano število učnih ur, a poleg tega bi moral upravljati šolsko posestvo in voditi eventualno tudi račune o prehrani dijakov v internatu ali menzi, če jih bodo dotične šole imele.

Bogoslovje.

Isti predlog kot za reorganizacijo dela na učiteljskih.

Pripomba: Stavljene predlog, da morejo biti učitelji v kmetijsko nadaljevalnih šolah tudi absolventi srednjih kmetijskih šol.

Centralni šolski vrt.

Princip nove šole je samodelavnost, pridobivanje praktičnega znanja na temelju opazovanja in doživljanja ter dela. Formalnost pouka stopa v ozadje, praktična smer, življenjske potrebe pouka in vzgoje stopajo v ospredje. Tak pouk in vzgoja ustvarjata misleče, samostojne in delovne ljudi. Otroka stznajata že v rani mladosti z vsemi življenjskimi vprašanji in ga uvajata v lepoto in težavo, važnost in korist dela za obstoj in zdrav razvoj človeške družbe.

Najvažnejše, najbolj zdravo in za mladino resnično vzgojno delo je ono, ki ga opravlja v prosti naravi. Če pomislimo, da temelji vse blagostanje na kmetijski produkciji iz katere črpajo vsi, ne more iti šola preko tega, pa naj bo to na kmetih ali v mestu.

Iz tega vidika predpisujejo že sedanji šolski zakoni, da mora imeti vsaka šola primeren šolski vrt. Vsebolj bo vprašanje kmetijsko-prirodopisnega pouka povdarjeno v novim šolskem zakonu. Sam g. ministriški predsednik je predstavnikom učiteljstva poudaril, da mora posvečati šola vse več pažnje kmetijskemu vprašanju.

Da je delo v prosti naravi važno vzgojno sredstvo, ne samo za deželo, morda še bolj za mesta, potrjuje dejstvo, da ustanavljajo v vseh modernih državah po kmetih in mestih vrtove za mladino. Opozorjam n. pr. na Haag, Dunaj, da ne omenjam raznih zadnjih naprav velikih mest Amerike. Tu se vrši ves pouk v naravi na živih predmetih, ne v zatohli sobi, kjer vidi otrok le modele in slike, pri tem pa ne sodeluje, ne doživlja, ne vidi uspeha in neuspeha dela.

Da uvidevajo korist in potrebo praktičnega pouka in dela v naravi tudi naše šolske oblasti, nam potrjuje novi učni načrt, ki zahteva, da mora poučevati učitelj otroke v spoznavanju prirode.

Iz tega vidika je postalo aktualno vprašanje šolskega vrtnarstva, ki je bilo v prejšnjih letih pri nas dokaj razvito, a je pod pritiskom formalne šole, ki nas tlačijo še danes, skoraj popolnoma propadlo. Marsikateri učitelj starejše šole je še danes baš radi vzornega vrtnarstva in kmetijskega pouka v najboljšem spominu med narodom. Osiveli možje, nekdanji njegovi učenci se z veseljem spominjajo lepih časov, ko so delali s svojim učiteljem na vrtu. Pridobljeno znanje in vcepiljeno veselje do prirode in dela jim sladi večer življenja.

Šolsko vrtnarstvo se zopet ozivlja v zadovoljstvo mladine in naroda, ki si želi praktičnega pouka, ker čuti, da je v tem delu velik del resnične in prave vzgoje. Prodira ta ideja tudi v mesta, le žal, da je pri nas tako malo smisla za to vprašanje. Ako pogledamo ljubljanske šole, nas preseneti žalostno dejstvo, da so mnoge tako stisnjene, da nimajo niti primerne dvorišča, odnosno značnega igrišča. O kakem vzornem vrtu, če izvažemo šolo na Barju, pa sploh ni govora.

V odpomoč tem nedostatkom je odredilo ministertvo prosvete, da se osnuje v Ljubljani kot obligatno učilo za moralno vzgojo in telesno-vzgojne svrhe učencev in učenk osnovnih in meščanskih šol centralni vrt z igriščem.

Z velikim trudom in priznati moramo, tudi z žrtvami mestne občine ljubljanske se je spremnilo pusto in zanemarjeno zemljišče v trnovskem predmestju v prostorni šolski vrt. Začelo se je urejati tudi igrišče. — A preden si je ta ustanova povsem razvila in z vsem potrebnim izpopolnila, smo zaznali, da jo nameravamo ukiniti in to iz razloga štedenja, ker ni produktivna. Pričakovali smo več kakor že imamo, da se ustanove

za severni in vzhodni del mesta še novi vrtovi z igrišči, da bi bilo vsem blizu in priročno, pa smo bili presenečeni, da se namestava še to opusti, kar že imamo.

Prepričani smo, ne ravno zato, ker štiti sedanjo ustanovo ministriški odlok, da bo naša ta velevažna ustanova tudi dovolj uvidnih zagovornikov in pobornikov, ki bodo poudarili, da je vsaka prosvetna ustanova produktivna v toliko, kolikor uči in vzgaja in ne kolikor nese.

Ker je odvisen obstoj in razvoj centralnega šolskega vrta in igrišča v Ljubljani od uvidnosti odgovornih, ne mislimo o tem razpravljati, saj je najnost in potreba enakih ustanov na dani in za nas rešena.

Samo še par misli onim, ki imajo dobro voljo za stvar in malo ljubezni do naših otrok in njihovih staršev.

Smisel in veselje do dela je treba privzgojiti deci v dobi, ko je zato najbolj sprejemljiva, v šolskih letih, prav tedaj, ko se najrajši odteza delu. Zaposliti pa jo moramo z delom, ki ima praktično vrednost. Samo zaposlitev pa ne vzbudi smisla za delo, ampak uspeh. In kje je to lažje in bolj smotreno kakor na šolskem vrtu. Ko vidi otrok rastlino, kulturno ali lepotično, ko opazuje kako raste in se razvija, se mu odpre vse polno drugih vprašanj, ki poglobe njegovo razmišljanje. Kolika radost, ko vidi uspeh svojega dela in praktično vrednost — recimo pri skromnem kosilu, ki naj bi se pridelilo otrokom iz sadežev, ki so jih sami vzgojili. Tu mislim pred vsem na otroke iz raznih zavetišč. — Ali se ne bo s ponosom in ljubeznijo posvetil delu, da naredi čim več in čim bolj. Podarimo fantiču, deklici, del njegovega pridelka, da ga ponese kot svoj pridelok materi, prispevek k prehrani — plod lastnega truda.

Iz otrok, ki bi jih vzgajali na tak način, bi tudi nesreče ne mogle narediti delomrznežev, postopačev, pijancev, ki obramenjujejo po raznih ustanovah davkoplačevalce. Ljubitelj narave ne more biti slab človek. In kdo bo ljubil naravo bolj kot tisti, ki jo je spoznal kot otrok.

Narod bo napredoval le takrat, ko bo žrtvoval več za vzgojo mladine v zdravju in delu, kakor za poboljševalnice, jetnišnice in bolnice. Lažje je boleznim in zločinom odtegniti mladino, kot zdraviti bolnike in poboljšati zločince. Ako se ozremo le malo okrog, vidimo, koliko mladine pohajkuje sestradane po mestu, ki nima pravega doma, ne pravega dela. To je bodoči naraščaj onih nesrečnikov, ki bo delal oblastem nepriklake, občini in državi pa stroške. S pridigami v šoli in javnosti ne boste odpravili tega zla. Dajte otroku kruha in dela, njim primernega dela, ki ga bodo vršili veselo, neprisljano, zunaj na prostem, dajte jim priliko zdravega razvedrila in ustvarili boste pošten in delaven, pa zdrav naraščaj.

Za premožne je vsega dovolj. Lepih vrtoev, dobrega nadzorstva, družine in hrane. Za nje skrbijo društva, ki jih za denar nadzirajo, zaposle na dobro urejenih igriščih. Dajmo tudi onim, ki nimajo pramoženja priliko, da se razvesele vsaj pri smotrenem delu, ki jim bo edina uteha in pomoč v borbi življenja.

Delo na vrtu more vcepiti mladini ljubezen in spoštovanje do dela. Spoznal bo vrednost dela, ki ga terja zemlja, da rodi sad in redi človeka. Če doseže tako vzgojen otrok še tako visoko stopnjo v življenju, ne bo gledal na težaka, delavca in kmeta kot manj vredno bitje. Spoštovalec ga bo, ker ve, da je potreben člen človeške družbe.

Koliko je v mestu delavskih in uradniških družin, ki nimajo sredstev, da bi nudili svoji deci draga letovišča. Taki otroci morajo ostati tudi ob počitnicah v mestu, sedeti doma, ali pohajkovati po prašnih ulicah brez dela. Mnogo se toži čez bledolično, k boleznim in tuberkulozi nagnjeno mladino, toži se o slabih uspehih bolne dece, pridiga o morali, sredstva pa, ki so tako enostavna in preprosta, preziramo. Urejen centralni vrt z igriščem bi bilo idealno počitniško letovišče za našo mladež. Pod primernim nadzorstvom bi se menjavalo delo z igrami, starejše deklice bi s pomočjo učiteljice, ali s pomočjo kake matere, ki je tudi potrebna zraka in solnca, pripravile iz pridelkov kosilo. Zvečer bi se vračala deca sveža in vesela k svojim in počitku. Jeseni bi prihajala zdravih lic in vednega duha v učilnice.

Vsako pomlad čujemo v šoli in javnosti kakor tudi v časopisih brezplodno pritoževanje nad pokvarjenostjo mladine, ki lomi nasade, ne varje travnikov, ne žitnih polj. S pridigami ne boste opravili ničesar! Privzgojimo otroku smisel za prirodo, smisel za delo, pa bo znal ceniti in ljubiti vse kar je hrega in koristnega. Kako morete zahtevati, da bo cenil in varoval mlad človek nasade, ko pa ne ve ceniti in ljubiti rastline — ker je ne pozna.

Vrt naj bi bil vrtnarska in naravoslovna, gospodinjska in gospodarska učilnica, delovna šola iz življenja za življenje.

Centralni šolski vrt bi bil lahko končno neka matična naprava, iz katere bi lahko črpali vse potrebno šolski vrtovi po deželi.